

Janusz Kornecki

Uniwersytet Łódzki

WSPARCIE ŚRODKAMI POMOCOWYMI UNII EUROPEJSKIEJ MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM

1. Wstęp

Niniejszy artykuł przedstawia wyniki badania ewaluacyjnego dotyczącego oceny efektów wspierania środkami pomocowymi Unii Europejskiej małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) w województwie łódzkim, przeprowadzonego we wrześniu 2008 r. na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi przez konsorcjum firm PSDB i GfK Polonia.

Badaniem została objęta populacja beneficjentów, którzy zakończyli realizację projektu na terenie województwa łódzkiego w ramach m.in. Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw (działania 2.1 lub 2.3). Badanie z wykorzystaniem techniki CATI (wywiadu telefonicznego wspomaganego komputerowo) przeprowadzono wśród ogółem 66 firm, które uczestniczyły w wymienionych działaniach¹.

2. Efekty wsparcia MŚP w ramach SPO WKP działanie 2.1 Wzrost konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez doradztwo

Głównym celem działania było ułatwienie dostępu MŚP do specjalistycznej pomocy doradczej przez dofinansowanie kosztów zakupu usług doradczych. Beneficjentami działania byli przedsiębiorcy należący do sektora MŚP, przy czym w przypadku mikroprzedsiębiorstw (zatrudniających do 9 pracowników) musieli oni spełnić dwa dodatkowe warunki: działać od co najmniej 3 lat lub wykonywać działalność opartą na wykorzystaniu nowych technologii.

¹ Badanie przeprowadzono w oparciu o następującą strukturę respondentów: SPO WKP – działanie 2.1 – 15 firm; SPO WKP – działanie 2.3 – 51 firm.

Doradztwo mogło dotyczyć następujących zakresów tematycznych: zasady prowadzenia przedsiębiorstwa na terenie Unii Europejskiej, jakości, innowacji i nowych technologii, wprowadzania przez przedsiębiorcę produktów na nowe rynki zagraniczne, tworzenia sieci kooperacyjnych przedsiębiorstw, pozyskiwania zewnętrznego finansowania na rozwój działalności. Usługi doradcze zaplanowane w tym działaniu miały na celu przygotować MŚP do realizacji projektów inwestycyjnych przewidzianych w ramach priorytetu 2 SPO WKP.

Budżet działania wyniósł 18,24 mln euro. W skali ogólnopolskiej popyt na środki z tego działania przekroczył alokację 1,5-krotnie². Projekty mogły uzyskać pomoc finansową nie mniejszą niż 2,5 tys. zł i nie większą niż 250 tys. zł oraz maksymalnie 50% wydatków kwalifikowanych dla wszystkich projektów z wyjątkiem doradztwa na rzecz mikroprzedsiębiorstw prowadzących działalność gospodarczą z wykorzystaniem nowych technologii. Pomoc dla tych przedsiębiorstw mogła sięgnąć nawet 100% wydatków kwalifikowanych.

Przyjmowanie wniosków o udzielenie dofinansowania rozpoczęto pod koniec września 2004 r. (z pierwszym terminem składania do połowy grudnia 2004 r.). Następnie, w 2005 r. ogłoszono jeszcze 5, a w 2006 r. 7 konkursów o dotację, z których ostatni zakończył się 15.09.2006 r. z powodu wyczerpania alokacji.

Do działania 2.1 SPO WKP złożono łącznie 5062 projektów, z czego dofinansowanie uzyskały 2732 projekty, co oznacza skuteczność aplikowania na poziomie 54%³. Podpisano łącznie 2569 umów o dofinansowanie projektów⁴, lecz na wrzesień 2008 r. w działaniu 2.1 SPO WKP realizowanych było 2559 projektów⁵.

PARP przeprowadziła badanie dotyczące oceny rezultatów działania 2.1 na próbie firm, które zakończyły realizację projektu nie później niż 18 miesięcy przed terminem badania. Wynika z niego, że przeważająca większość badanych beneficjentów uważa skorzystanie z usług doradczych za istotne w aspekcie zwiększania konkurencyjności firmy (74%), a także ogólnego wpływu na rozwój firmy (80%). Wzrost przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstwa odnosił się w głównej mierze do rynku lokalnego, następnie regionalnego i w najmniejszej do ogólnokrajowego. Ponadto, w latach 2005-2007 zaobserwowano zmiany, polegające na wzroście średnich wartości w kluczowych dla firm dziedzinach, a w szczególności:

- nastąpiło zwiększenie zatrudnienia w firmach średnio o 15% (w badanych firmach zatrudniono średnio 6,9 pracownika),
- wzrost wartości nakładów inwestycyjnych o 42%,

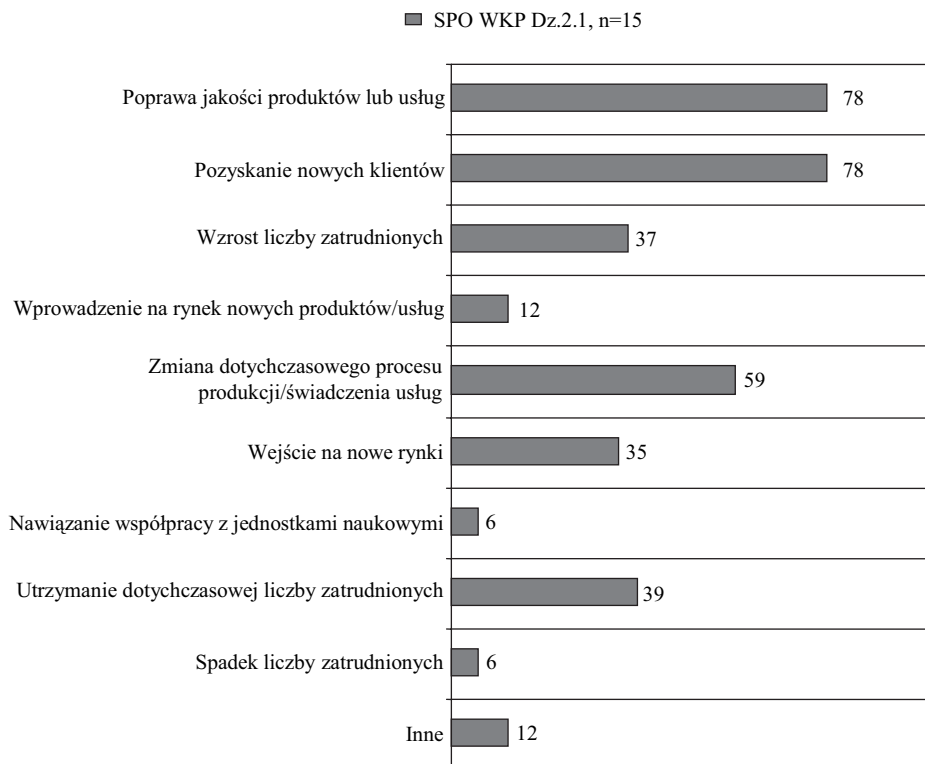
² WYG International & PSDB, *Poziom absorpcji przez małe i średnie przedsiębiorstwa środków w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw, lata 2004-2006*, raport z badania zrealizowanego na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2007, s. 8.

³ Tamże, s. 12.

⁴ PARP, *Dobre praktyki. Wybrane projekty doradcze i inwestycyjne małych i średnich firm dofinansowane z Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw 2004-2006*, Warszawa 2008, s. 13.

⁵ PARP, *Konkurencyjni i z wiedzą. Podsumowanie realizacji SPO WKP*, materiały konferencyjne, Warszawa 2008.

- wzrost wartości rocznych przychodów netto ogółem o 15%,
- wzrost wartości eksportu netto o 33%,
- wzrost wartości importu o 32%.

Rys. 1. Efekty realizacji projektów w ramach SPO WKP Działanie 2.1
(% wskazań, respondent mógł wskazać więcej niż 1 efekt)

Źródło: badanie CATI.

W badaniu wskazano także te aspekty funkcjonowania firmy, na które największy wpływ miała dotacja: podniesienie jakości i efektywności zarządzania (81% odpowiedzi) oraz poprawę kwalifikacji kadr (55% wskazań). Wśród firm, które uzyskały dotację w ramach działania 2.1, zaobserwowano wzrost skłonności do podejmowania działań inwestycyjnych, a szczególności dotyczących projektowania nowych produktów/usług, uzyskiwania certyfikatów/znaków zgodności (po 17% firm), korzystania ze specjalistycznych usług doradczych i inwestowania w nieruchomości (po 16% firm)⁶. Również inne badanie ewaluacyjne dotyczące SPO WKP

⁶ PARP, *Ocena rezultatów Projektów Działania 2.1 i 2.3 SPO WKP, po 18 miesiącach od zakończenia ich realizacji. Wyniki I, II i III rundy badania*, Warszawa 2007 r., <http://www.parp.gov.pl/index/more/3924>.

potwierdza wysoką lub bardzo wysoką ocenę oddziaływania realizacji projektów z działania 2.1 na organizację przedsiębiorstwa oraz sposób zarządzania⁷.

Do dofinansowania w ramach 2.1 SPO WKP w województwie łódzkim złożono 184 projekty (w 13 rundach aplikacyjnych). Przyznano dotacje na realizację 105 projektów, z czego przed podpisaniem umowy z realizacją projektu zrezygnowało 10 firm, a z 17 przedsiębiorstwami umowę rozwiązano, co oznacza, że zrealizowano łącznie 78 projektów. Województwo łódzkie uplasowało się w środku stawki województw ze względu na liczbę realizowanych projektów. Porównanie województwa łódzkiego z innymi wskazuje na nieco większą skuteczność łódzkich firm, jednak stosunkowo mniejszą aktywność. Przedsiębiorcy działający na terenie województwa łódzkiego złożyli łącznie 4,29% wszystkich projektów, co nie odzwierciedla potencjału tego województwa⁸.

Wśród beneficjentów działania 2.1 SPO WKP w województwie łódzkim najwięcej było firm małych (50% wszystkich beneficjentów), natomiast najmniej licznie reprezentowane były mikroprzedsiębiorstwa (12,82%). Firmy średnie stanowiły 37,18% beneficjentów.

Jak wynika z badania CATI (rys. 1), beneficjenci programu oceniają wyniki działania 2.1 SPO WKP zdecydowanie pozytywnie. Do najczęściej wskazywanych korzyści należą poprawa jakości dóbr i usług oraz pozyskanie nowych klientów.

3. Efekty wsparcia MŚP w ramach SPO WKP działanie 2.3 Wzrost konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez inwestycje

Celem działania 2.3 Wzrost konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez inwestycje było zwiększenie konkurencyjności polskich MŚP przez modernizację ich oferty produktowej i technologicznej. W ramach działania wspierano mikro-, małe i średnie przedsiębiorstwa w zakresie inwestycji w środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne. Było ono skierowane do sektora MŚP z terenu całego kraju, z zastrzeżeniem, że w przypadku mikroprzedsiębiorstw dotacja będzie udzielana, jeżeli wykonują one działalność gospodarczą od co najmniej od 3 lat lub jest ona oparta na wykorzystaniu nowoczesnych technologii.

Wspierane były w szczególności projekty przewidujące:

- działania modernizacyjne w MŚP prowadzące do wprowadzenia znaczącej zmiany produktu lub procesu produkcyjnego,
- wdrażanie wspólnych przedsięwzięć inwestycyjnych podejmowanych przez przedsiębiorstwa,

⁷ PAG Uniconsult, *Wpływ realizacji Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw, lata 2004-2006, na poziom innowacyjności polskich przedsiębiorstw*, Warszawa 2008, s. 46.

⁸ 242 tys. przedsiębiorstw sektora prywatnego działających w woj. łódzkim w 2005 r. stanowiło 6,96% firm działających na terenie całego kraju.

- zakup wyników prac B + R lub praw własności przemysłowej przez przedsiębiorstwa,
- wdrażanie i komercjalizację technologii i produktów innowacyjnych,
- zastosowanie i wykorzystanie technologii gospodarki elektronicznej,
- zastosowanie i wykorzystanie ICT w procesach zarządzania przedsiębiorstwem,
- dostosowywanie technologii i produktów do wymagań dyrektyw unijnych, zwłaszcza norm zharmonizowanych i prawodawstwa w zakresie bhp.

Na realizację działania 2.3 SPO WKP przewidziano 426,15 mln euro. Popyt na środki z tego działania 5,7 razy przekroczył wielkość alokacji⁹. Do dofinansowania zarekomendowano wnioski o łącznej wartości ponad 1,7 mld zł.

Kwota wsparcia z działania 2.3 SPO WKP nie mogła być niższa niż 10 tys. zł ani wyższa niż 1250 tys. zł. Maksymalne dofinansowanie mogło wynieść 50% wydatków kwalifikowanych projektu (30% dla projektów realizowanych w powiecie m. Warszawa i m. Poznań; 40% dla projektów realizowanych w powiecie m. Wrocław, m. Kraków, m. Gdańsk, m. Gdynia i m. Sopot; 50% dla projektów realizowanych w powiecie innym niż wymienione).

Dofinansowanie inwestycji przekraczające 250 tys. zł mogło być udzielane pod warunkiem, że beneficjent sfinansuje inwestycję w części stanowiącej różnicę pomiędzy posiadany wkładem własnym a wielkością wydatków kwalifikowanych projektu kredytem, środkami pieniężnymi pochodzącymi z funduszu inwestycyjnego lub z wykorzystaniem leasingu, chyba że przedstawi wiarygodne i rzetelne udokumentowanie, iż posiada środki własne na realizację projektu.

Wnioski o dofinansowanie projektów w 2.3 SPO WKP zaczęto przyjmować 20.09.2004 r. W 2004 r. ogłoszony został 1 konkurs, natomiast w 2005 r. – kolejne 3. Działanie zostało zawieszono wraz z zakończeniem czwartego konkursu z terminem składania wniosków do dnia 29.12.2005 r. z powodu wyczerpania alokacji.

O dofinansowanie w działaniu 2.3 SPO WKP ubiegało się 21,6 tys. wnioskodawców, z czego początkowo do realizacji wybrano 3028 projektów (158 umów zostało później rozwiązanych). Średnia skuteczność aplikujących w kraju wyniosła ok. 14%.

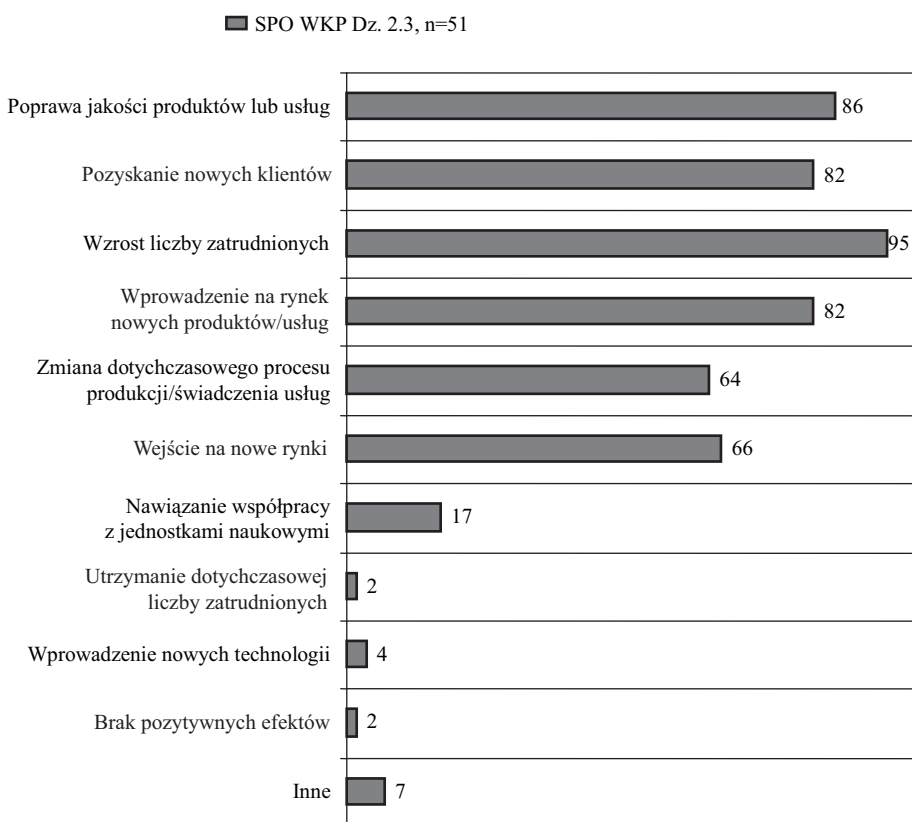
W badaniu ewaluacyjnym dotyczącym wpływu SPO WKP na innowacyjność przedsiębiorstw, działanie 2.3 zostało ocenione przez 48% badanych beneficjentów jako mające wyjątkowo lub bardzo duże oddziaływanie na ogólny rozwój firmy, w głównej mierze dotyczyło to takich dziedzin oddziaływania, jak jakość produkcji/usług i nowoczesność metod produkcji/usług¹⁰.

Z przeprowadzonego przez PARP badania dotyczącego oceny rezultatów działania 2.3 po 18 miesiącach od rozliczenia projektu wynika, że ogromna większość badanych beneficjentów zauważa ogólny wpływ dotacji na rozwój firmy (98%) oraz

⁹ WYG International & PSDB, wyd. cyt., s. 8.

¹⁰ PAG Uniconsult, wyd. cyt., s. 48.

na zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstwa (96%), a także podniesienie jego innowacyjności (91%). Ponadto w latach 2005-2007 zaobserwowano zmiany polegające na wzroście średnich wartości w kluczowych dla firm dziedzinach: zatrudnieniu (wzrost 12%, średnio zatrudniono 8,9 pracownika w firmie), rocznych przychodach netto (24%), eksporcie (25%), imporcie (15%). W badaniu wskazano także aspekty funkcjonowania firmy, na które dotacja miała największy wpływ: unowocześnienie technologiczne firmy (90% respondentów) oraz poprawa bezpieczeństwa i higieny pracy (76%)¹¹.

Rys. 2. Efekty realizacji projektów w ramach SPO WKP Działanie 2.3
(% wskazań, respondent mógł wskazać więcej niż 1 efekt)

Źródło: badanie CATI.

W województwie łódzkim do działania 2.3 SPO WKP złożono 1659 wniosków o dofinansowanie. Ogółem podpisano 282 umowy (skuteczność aplikowania na poziomie 17%), z czego 25 zostało rozwiązanych. Z działania 2.3 SPO WKP przedsię-

¹¹ PARP, *Ocena...*

biorcom w województwie łódzkim wypłacono w sumie 110 347 890,8 zł, co stanowi 13,41% wartości wszystkich płatności dokonanych z kont programowych¹². Średnie przyznane dofinansowanie dla projektu zrealizowanego w działaniu 2.3 SPO WKP w województwie łódzkim wyniosło 489 267,97 zł, czyli nieco mniej niż średnie dofinansowanie dla projektu liczone dla całego kraju – ponad 570 tys. zł. Wśród 257 firm, które podpisały umowy o dofinansowanie i ich nie rozwiązały, największy odsetek stanowiły firmy średnie – 43,97%, natomiast 42,8% beneficjentów to małe firmy, a 13,23% – mikroprzedsiębiorstwa. Najwięcej firm, którym udzielono wsparcia, należało do przemysłu włókienniczego (prawie 16% wszystkich beneficjentów 2.3 SPO WKP w województwie łódzkim), następnie przemysłu produkującego wyroby gumowe i z tworzyw sztucznych (ok. 14% beneficjentów). Ponad 8% beneficjentów zajmowało się produkcją odzieży i wyrobów futrzarskich, a ok. 8% działalnością wydawniczą lub poligraficzną. Ponad 6% beneficjentów należało kolejno do branż: meblarskiej, budowlanej, handlowej (handel hurtowy i komisowy z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi i motocyklami) oraz produkcji metalowych wyrobów gotowych z wyłączeniem maszyn i urządzeń.

Jak wynika z badania ilościowego (rys. 2), beneficjenci działania 2.3 SPO WKP w województwie łódzkim ocenili jego efekty zdecydowanie pozytywnie. Do najczęściej wskazywanych korzyści należały wzrost liczby zatrudnionych i poprawa jakości produktów lub usług. Bardzo rzadko wskazywano, że skorzystanie z dotacji nie przyniosło korzyści.

W województwie łódzkim zrealizowano ok. 10% wszystkich projektów w ramach działania 2.3 SPO WKP, a wartość wypłaconych środków sięgnęła 13,41% budżetu całego działania. Warto zauważyć, że wskaźniki te znacznie przekraczają potencjał województwa łódzkiego mierzony np. liczbą firm łódzkich w stosunku do liczby firm ogółem w kraju.

4. Podsumowanie

Ocena efektów wsparcia małych i średnich przedsiębiorstw w województwie łódzkim w okresie poakcesyjnym w ramach wybranych projektów finansowanych ze środków pomocowych Unii Europejskiej daje niejednoznaczne wyniki. O ile beneficjenci projektów pozytywnie oceniają zmiany w przedsiębiorstwie wywołane uczestnictwem w projektach, o tyle już dość znacznie różnią się w ocenie konkretnych korzyści. Jeszcze większe różnice można dostrzec w zakresie aktywności MŚP z województwa łódzkiego w staraniach o środki unijne i ich skuteczności w porównaniu z firmami z innych województw. W przypadku działania 2.1 SPO WKP umowy na dofinansowanie projektów w województwie łódzkim stanowiły niewiele ponad 4% wszystkich umów podpisanych w ramach tego działania na terenie kraju (zdecydowanie poniżej potencjału województwa mierzonego liczbą firm łódzkich

¹² Wzięto pod uwagę wartość wszystkich płatności dokonanych w działaniu 2.3 SPO WKP według informacji miesięcznej nt. stanu realizacji SPO WKP, lata 2004-2006, stan na dzień 31.01.2008.

w stosunku do liczby firm ogółem w kraju, który wynosi 6,96%), natomiast wartość środków wypłaconych łódzkim przedsiębiorcom stanowiła 7,05% wartości wszystkich płatności, co oznacza, że realizowali oni projekty o średniej wartości większej niż dla całego kraju. W przypadku działania 2.3 w województwie łódzkim zrealizowano ok. 10% wszystkich projektów, a wartość wypłaconych środków sięgnęła 13,41% budżetu całego działania. Wskaźniki dla tego działania znacznie przekraczają potencjał województwa łódzkiego. Beneficjentami działania 2.3. SPO WKP w województwie łódzkim były głównie MŚP produkcyjne z branży włókienniczej, wyrobów gumowych i z tworzyw sztucznych oraz odzieży i wyrobów futrzarskich, co również jest odzwierciedleniem specyfiki regionu łódzkiego.

Literatura

- PAG Uniconsult, *Wpływ realizacji Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw, lata 2004-2006, na poziom innowacyjności polskich przedsiębiorstw*, Warszawa 2008.
- PARP, *Dobre praktyki. Wybrane projekty doradcze i inwestycyjne małych i średnich firm dofinansowane z Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw 2004-2006*, Warszawa 2008.
- PARP, *Konkurencyjni i z wiedzą. Podsumowanie realizacji SPO WKP*, materiały konferencyjne, Warszawa 2008.
- PARP, *Ocena rezultatów Projektów Działania 2.1 i 2.3 SPO WKP, po 18 miesiącach od zakończenia ich realizacji. Wyniki I, II i III rundy badania*, Warszawa 2007, <http://www.parp.gov.pl/index/more/3924>.
- PSDB, *Analiza systemu realizacji, rozliczania i raportowania wydatków w wybranych elementach programów operacyjnych funduszy strukturalnych*, raport z badania zrealizowanego na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2007.
- PSDB, *Ocena wpływu funduszy strukturalnych na zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw*, raport z badania zrealizowanego na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2008.
- WYG International & PSDB, *Poziom absorpcji przez małe i średnie przedsiębiorstwa środków w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności i Przedsiębiorstw, lata 2004-2006*, raport z badania zrealizowanego na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2007.

THE SUPPORT GIVEN TO SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES IN THE ŁÓDŹ PROVINCE WITH THE USE OF THE EUROPEAN UNION'S ASSISTANCE FUNDS

Summary

This article presents the results of an evaluation study concerning the effects of support given to small and medium-sized enterprises in the Łódź Province with the use of the assistance funds. The study was carried out in September 2008 on the sample of 66 SMEs. The results of the study bring a vague picture of the activeness and effectiveness of applying for EU grants by entrepreneurs from the SME sector located in the Łódź Province.